

Eduskunnan puolustusvaliokunta

LAUSUNTO VALTION TALOUSARVIOESITYKSESTÄ VUODELLE 2025

Upseeriliiton lausunto keskittyy talousarvioesityksen puolustuksen hallinnon alaa koskeviin osuuksiin ja erityisesti Nato-jäsenyyden integraatioon. Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiaan liittyen.

Puolustushallinnon henkilöstön määrän lisääminen

Yhteiskunnallisissa vaikuttavuustavoitteissa (s. 244) on arvioitu puolustuskyvyn yhteensovittaminen osaksi Naton yhteistä puolustusta hyvälle tasolle. Puolustusvoimien henkilöstön osalta emme ole samaa mieltä.

Hallinnon alan henkilötyövuosimäärä kasvaa noin 170 henkilötyövuodella vuoteen 2024 verrattuna aiheutuen pääasiallisesti uusista Suomen Nato-jäsenyyteen liittyvistä tehtävistä Puolustusvoimissa sekä vuoden 2021 puolustusselontekoon perustuvasta Puolustusvoimien pysyvistä henkilöstölisäyksestä.

Henkilöstövoimavarojen hallinnan osalta (s. 254) talousarviossa on aivan oikein arvioitu, että Puolustusvoimien sotilaallinen liittoutuminen ja siihen liittyvät valmiusvaatimukset muodostavat merkittävän henkilöstön lisäresurssitarpeen (talousarviossa aikaisemmin mainitun 500 henkilötyövuoden lisäksi).

Tällä hetkellä Puolustusvoimissa on noin 300 ammattiupseerin vaje ja tämä vaje on jo pidemmän aikaa tunnustettu myös Puolustusvoimissa. Arviomme mukaan Nato-jäsenyys ja muut - kahden ja monen valtion väliset - ulkomaan tehtävät nostavat vajeen 2030-luvulle tultaessa noin 500 ammattiupseeriin. Valtion talousarviossa esitetty henkilöstön lisäys ei ole riittävä.

Talousarvion mukaan puolustushallinnon lisähenkilöstön määrä tarkastellaan puolustusselontekoprosessissa. Näin ollen puolustusselonteossa tulee linjata konkreettisesti henkilöstön määrän lisäys yli hallituskausien.

Naton komentorakenne

Nato-integraation osalta menot koostuvat suoranaisista jäsenmaksuista ja komentorakenteeseen lähetettävästä henkilöstöstä.

Naton komentorakenteen palkkauksesta päästiin sopimukseen vuonna 2024. Naton komentorakenteeseen lähetettävälle henkilöstölle tarjotusta palvelussuhdepaketista jäivät puuttumaan keskeiset perheen tukemisen elementit: päivähoitomaksut, puolison eläke- ja kielikoulutuksen kompensatio, kerran vuodessa toteutettavat kotimatkat ja puolison työskentelyoikeudet ulkomailla (erityisesti Yhdysvalloissa). Palvelussuhdetta heikennettiin tuntuvasti, kun virkapaikan ja kodin väliset matkakustannukset poistettiin.

Henkilöstön tukielementit ovat olennainen osa Nato-integraation kustannuksia. Korvaustasot ovat Suomessa paljon heikommat kuin muissa Pohjoismaissa. Upseerit Naton esikunnissa Norfolkissa ja Monsissa ovat laskeneet pyynnöstämme komentorakenteessa tarvittavia lisäkustannuksia. Puolustusvoimat ovat selvittäneet tilannetta myös itse ja saaneet esikunnista raportin (FIR). Perheiden tukemiseen tarvittava lisäys on 10 000–50 000 euroa vuodessa. Vaihteluväli johtuu pitkälti ulkomaiden päivähoito- ja matkakustannuksista.

Sotilaiden rekrytoinnin kannalta on ensiarvoisen tärkeätä, että talousarvioon lisätään nämä kustannukset. Tällä hetkellä komennetut sotilaat ovat paljon huonommassa asemassa kuin kansallisissa tehtävissä palvelevat lähetetyt sotilaat. On huomioitava, että Puolustusvoimien sotilaallisena neuvona valtioneuvostolle on saada Nato-tehtävät velvoittaviksi.

Sotilaan perhetilanteet vaihtelevat samalla tavoin kuin muilla kansalaisilla. Kaikilla ei ole puolison työstä, lasten koulusta tai päivähoidosta johtuen mahdollista lähteä kolmen vuoden komennukselle. Jos sotilas käsketään komennukselle yksin ja ilman perhettä, niin seurauksena on hyvin todennäköisesti perheen hajoaminen ja avioero.

Nato-tehtävissä ei voi tehdä etätöitä ja muita joustavia työaikamuotoja kuten kotimaassa. Missä muissa (Suomesta lähetettävissä) tehtävissä ulkomaan tehtäviä suunnitellaan pakollisiksi? On huono yhtälö, jos tehtävät ovat pakollisia ja palvelussuhteen ehdot heikot.

Naton joukkorakenne

Naton rauhan ajan tehtävistä on saatu ensimmäiset kokemukset Romanian ja Itämeren operaatiosta. Suunnitteluvaiheessa ei huomioitu operaatioihin osallistumisen kustannuksia kansainvälisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyvän lainsäädännön (KAAVA) mukaisesti – kuten tehtiin Afganistanin ja Vilnan huippukokouksen suojaoperaatioissa.

Henkilöstön osalta yhteistä KAAVA-lain sopimusta tulkittiin tietoisesti väärin, ja sotilaat lähetettiin operaatioihin kotimaan palkkauksella. Eduskunnalle selontekomenettelyssä esitetty Naton rauhan ajan tehtävät ovat KAAVA-lain sopimuksen mukaisesti sotilaallisia operaatiota eivätkä normaalia kotimaahan verrattavaa alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista. Tämä ei tarkoita sitä, että KAAVA- sopimukseen kirjattua kerroinpalkkausta pitäisi soveltaa koko operaation ajalle.

Rauhan ajan tehtäviin sovellettu sotilaallinen harjoitus ja meripalvelu eivät tuota henkilöstölle palauttavaa vapaa-aikaa. Nyt viimeistään on paljastunut kaikille, että Puolustusvoimien työaikalainsäädäntö on vanhentunut eikä tue Nato-jäsenyyttä.

Talousarviossa tulee huomioida vuoden 2025 rauhan ajan tehtävien kustannukset. Tällä hetkellä ainoa merkitsevä lainsäädäntö on KAAVA-laki. Kustannukset tulee laskea KAAVA-lain sopimuksen mukaisesti. Jos on tarve muuttaa sopimusta, niin neuvottelut on tehtävä ennen seuraavaa Islannin operaatiota. Palvelussuhteen ehdot ovat neuvottelunvaraisia asioita ja niitä ei voida soveltaa yksipuolisesti.

Upseeriliiton esitykset

Upseeriliitto esittää, että Puolustusvoimien toiminnan tason turvaamiseksi ja Naton integraation vahvistamiseksi:

- 1. Puolustusvoimien henkilöstön määrän lisääminen linjataan konkreettisesti tulevassa puolustusselonteossa, joka antaa perusteet tuleville hallituskausille. Tavoitetilassa vuonna 2035 upseerien määrän on oltava 3600.*
- 2. Lisätään talousarvioon Naton integraation tarvitsemat lisäykset: komentorakenteeseen perheiden tukemiseksi 2,5 miljoonaa euroa ja joukkorakenteeseen KAAVA-lain sopimuksen mukaiset korvaukset vuoden 2025 sotilaallisiin (air policy- ja laivasto-osasto) operaatioihin.*
- 3. Käynnistetään Puolustusvoimien työaikalain uudistaminen vastaamaan lisääntyntä työkuormaa epävarmassa turvallisuustilanteessa.*

Puheenjohtaja

Ville Viita

Edunvalvontapäällikkö

Mika Ylönen